

ÕIGUSKANTSLER

Prefekt Priit Suve
Politsei- ja Piirivalveamet
Lääne Prefektuur
laane@politsei.ee

Teie 27.10.2011 nr 9.1-07/21620
Õiguskantsler 22.02.2012 nr 7-4/111359/1200876

Soovitus õiguspärasuse ja hea halduse tava järgimiseks Kainenema toimetamise ja vahetu sunni kohaldamise õiguspärasus

Austatud härra prefekt

Minu poole pöördus avaldusega xxx (edaspidi *avaldaja*), kes väitis, et Politsei- ja Piirivalveameti Lääne Prefektuuri politseiametnikud rikkusid tema õigusi.

Olles tutvunud avaldaja pöördumise, Teie seisukohtade, asjakohaste õigusnormide ja kohtupraktikaga, leian, et avaldaja kainenema toimetamine ja tema suhtes selle käigus erivahendite rakendamine ei olnud õiguspärane. Samuti esines eksimusi jooabeseisundis isiku kainenema toimetamise protokollit täitmises (vahetu ohu kirjeldus ja erivahendite kohaldamine).

Järgnevalt tutvustan Teile menetluse käigus kogutud informatsiooni ja selgitan oma seisukohta.

1. Asjaolud ja menetluse käik

1.1 Avaldaja pöördumine

1. Avaldaja väidab, et 04.09.2011 hilisõhtul kõndis ta Paikuse vallas, „Bravo burgeri“ juurest mööda ning Lääne Prefektuuri politseiametnikud A.A ja A.T andsid talle korralduse peatuda. Avaldaja pöördumisest nähtub, et ta oli kõnealusel õhtul tarvitanud vähesel määral alkoholi, kuid tema käitumine oli korrektne.

2. Peale peatumiskorralduse andmist, millele avaldaja kuuletus, kasutasid nimetatud politseiametnikud avaldaja suhtes füüsilist jõudu ja käeraudu, misjärel paigutati avaldaja politseisõidukisse.

3. Avaldaja sõnul toimetati tema ja veel üks isik Lääne Prefektuuri korrakaitsebüroo arestimaja Pärnu kambrisse, kus kontrolliti avaldaja joovet ning paigutati ta kainenema.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

4. Kokkuvõttes leiab avaldaja, et kõnealused politseiametnikud pidasid ta kinni varem toimunud isikliku konflikti tõttu¹ ning füüsilise jõu ja erivahendi kohaldamine ning kainenema toimetamine ei olnud õiguspärane.

5. Eelpool esitatud väidate kontrollimiseks koostas ma kaks teabe nõudmist Politsei- ja Piirivalveameti Lääne Prefektuurile.²

1.2 Lääne Prefektuuri 27.10.2011 seisukoht³

6. Märkite oma vastuses minu teabe nõudmisele, et patrulltoimkond alustas tööd 04.09.2011 kell 19.00 ja vahetus kestis kuni 05.09.2011 kella 07.00. Välijuht M.P. andis patrulltoimkonnale ülesandeks vahetuse kestel tagada avalik kord ja kontrollida kergliiklust. Patrulltoimkonna kasutuses oli politseisõiduk, mida juhtis A.A. Kella 22.00 paiku kontrolliti Paikuse vallas Pärnade puisteel „Bravo burgeri“ juures noori. Politseiametnike toimingutesse sekkus avaldaja, käskides toimingutele allutatud isikul keelduda neile antud korralduste täitmisest. Avaldajal paluti mitte segada, millist palvet ta ignoreeris ja jätkas politseiametnike töö häirimist.

7. Kinnitate, et avaldajal olid nähtavad koordinaatsioonihäired, kõne segane, ta ei reageerinud koheselt kõnetamisele ja küsimustele, millest patrulltoimkond järeldas, et avaldajal puudub reaalsustaju. Seega esines Teie hinnangul alus kontrollida alkoholijoovet ja hinnata, kas avaldaja kujutab ohtu endale või teistele. Indikaatorvahend näitas tulemust 0,57 mg/l ning arvestades kõiki asjaolusid kogumis, otsustati avaldaja toimetada kainenemisele. Samal ajal kontrollitud isikutest kahel lasti minna, üks anti üle seaduslikule esindajale ja avaldaja toimetati kainenema.

8. Märkite, et turvakontroll on lubatud politsei ja piirivalveseaduse (PPVS) § 7³⁴ lg 1 p 6 alusel isiku toimetamisel politseiasutusse. PPVS § 7³⁴ lg 3 lubab vahetu sunni kasutamist kuni see on vajalik eesmärgi täitmiseks. Avaldaja suhtes kasutati erivahendina käeraudu, kuna ta jätkas karjumist ka politseisõidukis, ja arvestades tema käitumist politseisõiduki juures, oli põhjust arvata, et ta käitumine on ettearvamatu. Lisaks nimetatule tuli arvestada asjaolu, et samasse politseisõidukisse paigutati veel üks noormees, kes toimetati koos avaldajaga politseiasutusse. Märkite, et käeraudade kasutamine on fikseeritud patrullilehel.

1.3 Lääne Prefektuuri 01.02.2012 seisukoht⁴

9. Kahjuks ei selgunud Teie 27.10.2011 seisukohast ega sellele lisatud menetlusedokumentidest, miks eelistati avaldaja kainenema paigutamist tema elu- või ööbimiskohta toimetamisele. Seetõttu esitasin Teile täiendava teabe nõudmise, milles muuhulgas palusin Teilt infot, kas avaldaja suhtes alustati 04.09.2011 väärteomenetlust (alkoholijoobega seonduvalt vmt).

10. Selgitate oma täiendavas vastuses minu teabe nõudmisele, et avaldaja toimetati 04.09.2011 kainenema seetõttu, et ta oli alkoholijoobes ja agressiivne, milline käitumine väljendus selles, et ta tuigerdas tänaval kõndides ning temaga suheldes oli aru saada, et ta ei orienteerunud ajas ega kohas. Lisate, et samuti oli avaldaja vaenulikult meelestatud politseinike suhtes, mis väljendus selles, et ta ei allunud korduvatele korraldustele lõpetada avalikus kohas karjumine.

¹ Väidetavalt on avaldaja ja politseiametniku A.A vahel varasemalt leidnud aset konflikt, mille käigus avaldaja ründas politseiametnik A.A-d.

² Õiguskantsleri 03.10.2011 kiri nr 7-4/111359/1104853 ja 10.01.2012 nr 7-4/111359/1200120.

³ Lääne Prefektuuri 27.10.2011 kiri nr 9.1-07/21620.

⁴ Lääne Prefektuuri 01.02.2012 kiri nr 3.1-4/9090-2.

11. Leiate, et kuivõrd isik käitus provotseerivalt ja agressiivselt, siis oli oht, et ta võib sattuda konflikti teiste inimestega ja seeläbi muutuda ise kuriteoohvriks, mistõttu otsustati avaldaja paigutada kainenemajja kainenema.

12. Lisasite oma vastusele avaldaja suhtes alustatud väärteomenetluse materjalid.⁵

2. Õiguskantsleri seisukoht

13. Käesoleval juhul oli vaja leida vastus küsimusele, kas avaldaja kainenema toimetamine ja tema suhtes erivahendi kasutamine oli õiguspärane.

2.1 Kainenema toimetamise õiguspärasus

14. Avaldaja kinnipidamise kohta koostatud joobeseisundis isiku kainenemisele toimetamise protokollist (vormistatud 04.09.2011 kell 22.15) nähtub, et avaldaja politseijaoskonda paigutamise põhjuseks oli avaldaja joove ning agressiivne käitumine avalikus kohas. Lisaks silmnähtavad koordinatsioonihäired.

15. Viidatud protokollis on politseiametnikud märkinud, et kainenema toimetamine on vältimatu isikust endale või teistele isikutele lähtuva vahetu ohu tõrjumiseks. Märgitud vahetu ohu kirjeldust protokoll ei sisalda. Teie täiendavast vastusest minu teabe nõudele selgub, et vahetu oht seisnes selles, et avaldaja oleks võinud sattuda konflikti teiste inimestega ja seeläbi muutuda ise kuriteoohvriks. Samuti kinnitate, et avaldaja ei allunud politseiametnike korraldustele lõpetada avalikus kohas karjumine.

16. Lisaks alustati avaldaja suhtes avalikus kohas alkoholijoores viibimise eest alkoholiseaduse § 70 tunnuste väärteomenetlust⁶, kuid tema kinnipidamine politseihoones toimus PPVS § 7²⁹ lg 1 alusel, mitte väärteomenetluse korras ja väärteomenetluse seadusest juhindudes.⁷

17. Põhiseaduse (PS) § 20 sätestab igäihe õiguse vabadusele ja isikupuutumatusel. Samast sätest tulenevalt ei ole õigus vabadusele ja isikupuutumatusel siiski absoluutne õigus. Lubatavad vabaduse võtmise alused on sätestatud PS § 20 lõikes 2. PS §-st 20 tuleneb lisaks nõue, et vabaduse võtmine ei tohi olla meelevaldne ega omavoliline, vaid peab toimuma seaduses sätestatud juhtudel ja korras.

18. PS § 20 lõikes 2 toodud vabaduse võtmise lubatavad alused saab jagada kaheks: ühed, mis on valdavalt realiseeritavad süüteomenetluses (punktid 1 ja 3), ja teised, mis peaaugjalikult kujutavad haldusõiguslikku kinnipidamist (punktid 2, 4, 5, 6). Vastavalt vabaduse võtmise meelevaldsuse keelule – vabaduse võib võtta vaid seaduses sätestatud juhtudel ja korras – peavad kinnipidamise alus ja kord olema sätestatud vastava valdkonna seaduses.

19. Süüteomenetluses kinnipidamise ja vabaduse võtmise alused ning kord sisalduvad kriminaalmenetluse seadustikus ja väärteomenetluse seadustikus. Kuid, nagu eelnevalt selgitasin,

⁵ Väärteoprotokoll 04.09.2011 nr AB1202809; 04.09.2011 koostatud indikaatorvahendi kasutamise protokoll, 04.09.2011 koostatud joobeseisundis isiku kainenema toimetamise protokoll.

⁶ Väärteoprotokoll 04.09.2011 nr AB1202809.

⁷ Sellisele veendumusele võib jõuda, kuna avaldaja suhtes ei koostatud (mulle teadaolevalt) väärteomenetluse raames kinnipidamise protokoll, vaid üksnes kainenema toimetamise protokoll.

siis mulle teadaolevatest asjaoludest nähtuvalt, ei peetud avaldajat käesoleval juhul kinni süüteo menetluse raames, kuigi talle koostati ka värteoprotokoll, vaid seetõttu, et avaldaja oli alkoholi joobes, mis politseiametnike hinnangul kujutas vahetut ohtu avaldajale endale või teistele isikutele. Seega toimus avaldaja kinnipidamine haldusõiguslikul alusel.

20. PPVS § 7²⁹ lg 1 sätestab, et politseiametnik võib joobeseisundis täisealise isiku toimetada tema elu- või ööbimiskohta või kainenema arestimajja või arestikambrisse või kohaliku omavalitsuse kainenestumajja, kui see on vältimatu isikust endale või teisele isikule lähtuva vahetu ohu tõrjumiseks.

21. Viidatud normist tulenevalt on isiku arestimajja, arestikambrisse või kohaliku omavalitsuse kainenestumajja toimetamise eeldusteks kontrollitud või tuvastatud joobeseisund, ja isikust endale või teisele isikule lähtuv vahetu oht.

22. Ka Riigikohus on leidnud (varem kehtinud politseiseaduse kontekstis), et politsei arestimajja kainenemisele toimetamiseks peab esinema nii joove kui vahetu oht.⁸ Samuti on Euroopa Inimõiguste Kohus (EIK) seoses kainenemisele toimetamisega märkinud, et Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga (EIÕK) ei ole kooskõlas vabaduse võtmine üksnes lähtudes asjaolust, et isik on alkoholi tarbinud.⁹ PS § 20 lg 1 p 5 sisaldab samuti vabaduse võtmise täiendava tingimusena ohtu iseendale või teistele.

23. Kainenemisele toimetamine on seega õigusvastane, kui puuduvad PPVS § 7²⁹ lg 1 sätestatud eeldused.

24. PPVS § 7²⁹ lg 8 sätestab, et isiku kainenema toimetamise kohta koostatakse protokoll, mille vorminõuded kehtestab siseminister määrusega.

25. Siseministri 14.12.2009 määrus nr 65 „Joobeseisundis isiku kainenemisele toimetamise protokoll vorm“ § 2 sätestab kainenemisele toimetatud isikute kohta koostatavasse protokollis märgitavad andmed. Kõnealuse paragrahvi lõike 2 kohaselt märgitakse joobeseisundis isiku kainenemisele toimetamise protokollis kelle poolt (ees- ja perekonnanimi, ametikoht), millal ja kust kohast isik kainenemisele toimetati ning kainenemisele toimetamise õiguslik alus.

26. Viidatud määruse lisaks on joobeseisundis isiku kainenemisele toimetamise protokollis vorm, milles on eraldi read, kuhu politseiametnik peab kirjutama vahetu ohu kirjelduse. Avaldaja kohta koostatud protokollis on kirjas: „Avalikus kohas alkoholi joobes, silmnähtavate koordinatsioonihäiretega.“

27. Viimast ei saa minu hinnangul pidada vahetu ohu kirjelduseks, mis on avaldaja kainenema toimetamise õiguspärasuse eelduseks. Nõustun siinkohal täielikult kohtupraktikas väljendatud seisukohaga, et (keskmises) joobes oleval isikul ilmnevad reeglina koordinatsioonihäired, kuid sellest ei järeldu automaatselt, et häired on sellised, mille tõttu isik ohustab ennast või teisi.¹⁰

28. Riigikohus on rõhutanud, et kainenemisele toimetamine on preventiivne, kuid samas isiku vabadusõigust oluliselt riivav vahend, mille kohaldamine nõuab kõigi asjaolude kaalumist ning

⁸ RKHKo 17.04.2007, nr 3-3-1-98-06, p-d 13 ja 19.

⁹ EIK 04.04.2000 otsus asjas nr 26629/95, Litwa vs. Poola, p-d 60–63; EIK 08.06.2004 otsus asjas nr 40905/98, Hafsteinsdóttir vs. Island, p 42.

¹⁰ RKHKo 17.04.2007, nr 3-3-1-98-06, p 8 (tsitaat Tartu Halduskohtu 21.04.2006 otsusest).

kainenemisele paigutamise otsustuse põhistamist vastavas menetlusedokumentis (kainenemisele toimetamise protokollis).¹¹

29. Avaldaja kainenema toimetamise protokollist puuduva vahetu ohu kirjelduse esitasite Te mulle oma vastuses minu teabe nõudmisele, millest nähtub, et avaldaja ei allunud politseiametnike korraldusele lõpetada avalikus kohas karjumine.¹²

30. Seega tuleb järgnevalt tuvastada, mis põhjusel avaldaja karjus (ja rikkus sellega avalikku korda). Avaldaja märgib oma pöördumises, et konflikti politseiametnikega ta ei otsinud ning politseiametnik A.A kõnetas teda siis, kui avaldaja oli politseisõidukist möödunud ja sellest 5–10 meetrit eemaldunud. Teie vastusest nähtub, et avaldaja avalikku korda rikkuva käitumine – soovitus teistele isikutele mitte alluda politseiametnike korraldustele ja selle väljendamine valju hääletooni kasutades (karjumine) – oli seotud sellega, et politseiametnikud tegelesid teiste samas kohas viibinud isikutega. Hilisemalt ei ole avaldajale süüteo menetluslikult ette heidetud peale alkoholiseaduse § 70 nõuete rikkumise ei avalikus kohas karjumist ega politseiametnike seaduslike korralduse eiramist. Seega ei saa välistada, et avaldaja väidetav ühiskondlikku moraalitynnet solvav käitumine avalikus kohas oli tingitud sellest, et politseiametnikud pidasid ta kainenema toimetamise eesmärgil kinni ja kohaldasid sealjuures vahetut sündi, mitte abstraktselt ning alkoholijoobest tulenevast eesmärgipäratust karjumisest avalikus kohas.

31. Lisaks on minu hinnangul avaldaja suhtumist juhtunusse ilmestavaks tema pöördumises toodud lause¹³: „Peale vabanemist suundusin ma koju ja tee peal nägin sama patrulli koosseisus A.A ja A.T kes sõitsid mulle politsei bussiga kõrvale, selle peale võtsin ma taskust telefoni ning tegin nagu ma helistaks siis sirutasin käe koos telefoniga välja ning ütlesin et mu advokaat kuulab kõik teie mured ära, mis peale nad (*politseiametnikud* – minu märkus) edasi sõitsid ja naersid.“

32. Avaldaja varasemast kokkupuutest kõnealuste politseiametnikega võib järeldada, et käesoleva menetluse esemeks olev konfliktsituatsioon oli tingitud mõlema osapoole vastastikusest meelestatusest.

33. Eelneva tõttu peatun siinkohal kahel isiku põhiõiguste tagatuse seisukohalt olulisel aspektil, arvestades, et avaldaja jooesiseisundist lähtuv vahetu oht ei ole politseiametnike poolt jooesiseisundis isiku kainenema toimetamise protokollis fikseeritud.

34. Vahetu ohu lahtikirjutamata jätmist võib teatud tingimustel pidada vormiveaks, mis rakendab olulisel määral hilisemat kontrolli teostamist politsei tegevuse üle. Menetlus- ja vormivead iseenesest ei too automaatselt kaasa sisulist ehk materiaalselt õigusvastasust (vt ka haldusmenetluse seaduse § 58)¹⁴. Tähelepanuta ei saa aga jätta seda, et faktiliste asjaolude tagantjärele tuvastamine on kahtlemata raskendatud ning alati jääb üles kahtlus, kas neist alustest ka tegelikkuses lähtuti või on tagantjärele esitatud põhjendus otsitud¹⁵.

¹¹ Samas, p 19.

¹² Oma esimeses vastuses minu teabe nõudmisele nimetate avaldaja agressiivsust, aga täiendavas vastuses Te seda enam ei märkinud. Samuti avaldaja poolse karjumise, ametnike töö takistamise jmt kirjeldamisel füüsilist agressiivsust Te kajastanud ei ole.

¹³ Kirjapilt muutmata.

¹⁴ HMS § 58. Menetlus- ja vorminõuete rikkumise tagajärjed

Haldusakti kehtetuks tunnistamist ei saa nõuda üksnes põhjusel, et haldusakti andmisel rikuti menetlusnõudeid või et haldusakt ei vasta vorminõuetele, kui eelnimetatud rikkumised ei võinud mõjutada asja otsustamist.

¹⁵ Vt nt RKHKo 28.10.2003, nr 3-3-1-66-03, p 20.

35. Olen varasemalt juhtinud Lääne Prefektuuri tähelepanu vajadusele koostada menetlusdokumendid ilma vormivigadeta.¹⁶ Viidatud kirjas kajastatud juhtumil viidi prefektuuris läbi distsiplinaarjuurdlus ning selle kokkuvõttes rõhuti samuti vajadusele vältida koostatud dokumentides vormivigu.¹⁷

36. Teiseks oluliseks aspektiks avaldaja kainenema paigutamise juures on PPVS § 7²⁹ lõikes 1 toodud võimalus toimetada isik elu- või ööbimiskohta. Arvestades, et kainenema paigutamine ei ole isiku karistamine, vaid täidab tema ja teiste isikute kaitsmise funktsiooni, tuleb igakordselt enne kainenema paigutamist kaaluda, kas isikut oleks võimalik arestimaja või politseijaoskonna asemel toimetada koju. Vahetu oht kui riigipoolse sekkumise obligatoorne alus saab kõrvaldatud nii isiku koju toimetamisel kui ka kainenema paigutamisel. Koju toimetamise puhul säästetakse oluliselt kainestuskambrite ressursi ning isiku elukohta viimine on ka inimese põhiõiguste seisukohalt parem.¹⁸ Kui isiku elukohta toimetamine on politsei jaoks liialt (aja-) kulukas, siis peale isikust lähtuva vahetu ohu puudumise tuvastamist, võib isiku jätta ka n-ö sündmuskohale, kui politseiametnikud on veendunud tema ja teiste ohutuses – vahetu ohu puudumisel kainenema toimetamise õigusliku aluse eeldused ei ole täidetud.

37. Avaldaja pöördumisest ja Teie poolt esitatud materjalidest nähtub, et avaldaja peeti kinni Pärnu maakonnast, Paikuse vallast, Pärnade pst 1 maja juurest „Bravo burgeri“ kioski lähedalt ning toimetati Pärnu politseijaoskonda. Avaldaja elukohaks on tema kohta koostatud vääртеoprotokollis märgitud Pustuski tee 5–9, Paikuse vald. Avaldaja kodu ja sündmuskoha vaheline distants on ca 5 km aga sündmuskohalt Pärnu politseijaoskonda ca 10 km.¹⁹ Avaldaja kohta koostatud materjalidest nähtub, et joobe tõttu olid häiritud tal koha ja ajataju ning koordinatsioon, samuti ei allunud ta politseiametnike korraldustele. Nimetatud tegurid koosmõjus avaldajal esinenud 0,57mg/l joobega, lubavad pigem väita, et avaldaja ohtlikkus endale ja teistele isikutele ei olnud selline, mis oleks välistanud tema kojutoimetamise ja tinginud ilmtingimata politseijaoskonda viimise.²⁰ Pean siinkohal vajalikuks märkida, et patrullilehe²¹ andmetel peeti avaldajale lisaks sündmuskohal kinni ka teisi isikuid, kellest üks, tõsi küll alaealine, toimetati elukohta.

38. Mõõnan, et tagantjärgi on kõiki toimunu asjaolusid ning seetõttu ka avaldaja kainenema toimetamise õiguspärasust keeruline hinnata. Samuti on politseiametnikele seadusega antud kaalutlusruum hindamaks faktilisi asjaolusid ja tuvastamaks vahetu ohu esinemist. Antud juhtumi puhul võib tegu olla piiripealse olukorraga, kus argumente leiab nii isiku kainenema toimetamise poolt kui ka vastu. Määravaks saab argumentidele antav kaal, mis minu hinnangul viitab sellele, et politseiametnikud võtavad liiga tüpiseerivalt ja näiliselt põhjalikult kaalutlemata vastu otsuse isiku kainenema toimetamise kohta. Kuigi avaldaja oli joobes, ei allunud politseiametniku korraldustele ning tema suhtes alustati vääртеomenetlust, ei saa ma eeltoodust tulenevalt siiski järeldada, et avaldajaga seotud väidetava vahetu ohu dokumenteerimata jätmine on üksnes vormiviga. Mulle teadaolevad asjaolud viitavad pigem sellele, et avaldaja käitumises ei esinenud selliseid asjaolusid, mis oleksid tinginud avaldaja politseijaoskonda toimetamise. Nagu märgitud, avaldajal kontrollitud joove oli kerge, tema käitumises ei esinenud minu hinnangul vahetu ohu tunnuseid

¹⁶ Õiguskantsleri 27.05.2010 kiri nr 7-4/091844/1002937.

¹⁷ Lääne Prefektuuri distsiplinaarjuurdluse kokkuvõte 17.04.2009 nr LNE 13-7.3/8563.

¹⁸ Elukohta toimetamise eelduseks on see, et joobes isikul on seal turvaline (nt õnnestub ta üle anda perekonnaliikmetele) ja ta ei ohusta oma lähedasi.

¹⁹ Interneti veebikaardi <http://kaart.delfi.ee> andmetel. 09.02.2012.

²⁰ Alkoholisaldus 0.57 mg/l väljahingatavas õhus ehk ca 1.14 mg/g veres on võrreldav kerge joobega, mille tõttu inimesel esineb käitumusliku pidurduse vähenemine, enesetunde paranemine, jutukuse suurenemine, kerged sensoorsed ja motoorsed häired, aeglustunud reaktsiooniaeg, koordinatsioonihäired ja kerged tasakaaluhäired. Vt. M.Väli jt. Kohtuarstiteadus. Tallinn 2007. Lk 205.

²¹ Koostatud 04.09.2011.

ning ta viibis oma elukoha läheduses, mis asub turvalises väikeasulas. Pigem oleks teadaolevaid asjaolusid kogumis hindamisel olnud õiguspärane avaldaja toimetamine tema elukohta.

39. Seega kokkuvõtteks leian, et avaldaja joobeseisundist lähtuv vahetu oht temale endale või teistele isikutele ei ole tõendatud asjakohaste dokumentidega ning koosmõjus esinenud muude asjaoludega (sh viibimine elukoha läheduses, joobeaste jne). Seetõttu olen seisukohal, et avaldaja kainenemisele toimetamine ei olnud õiguspärane²².

2.2 Erivahendi kasutamise õiguspärasus

40. Avaldaja pöördumisest nähtub, et sündmuskohal ja politseisõidukis kasutati tema suhtes käeraudu ja füüsilist jõudu. Käeraudade kasutamine nähtub ka eelnevalt viidatud patrullilehelt.

41. PPVS § 26 sätestab, et vahetu sund politsei ja piirivalve seaduse tähenduses on füüsilise isiku, looma või asja mõjutamine füüsilise jõuga, erivahendiga²³ või relvaga.

42. PPVS § 7²⁹ lg 7 sätestab, et kainenema toimetamisel on õigus kasutada vahetut sundi nii kaua, kui see on eesmärgi saavutamiseks vältimatu.

43. Nagu nähtub Teie vastusest minu teabe nõudmisele, kasutati avaldaja suhtes erivahendit (käeraudu) tema kinnipidamisel ning politseijaoskonda toimetamisel (kainenema toimetamisel), kuna ta ei allunud politseiametnikele. Lisaks tuleb arvestada, et kuna ühes politseisõidukis transporditi korraga kahte isikut, siis võis erivahendi kasutamise põhjuseks olla ka sellest tekkiv risk (isik võib tekitada kahju teisele isikule, ümbruskonnale või iseendale).

44. Nagu eelnevalt märgitud, ei selgu paraku mitte ühestki avaldaja kinnipidamise kohta koostatud dokumendist üheselt see, milles avaldajast lähtuv vahetu oht seisnes. Samuti ei dokumenteerinud politseiametnikud erivahendi kasutamist joobeseisundis isiku kainenema toimetamise protokollis, kus on vastava märke tegemine ettenähtud. Käeraudade kasutamise kohta on tehtud vaid patrullilehele märke „käeraud“, millest aga ei selgu nende kasutamise põhjus ega kestvus.

45. Kuna ma eelnevalt leidsin, et avaldajast lähtuv vahetu oht temale endale või teistele isikutele ei ole tõendatud, ning seetõttu ei olnud tema kainenema toimetamine õiguspärane, ei ole vaja eraldi hinnata erivahendi kasutamise põhjendatust ülejäänud osas.

46. Kokkuvõtteks leian, et kuna puudus alus avaldaja kinnipidamiseks, ei olnud õiguspärane ka tema suhtes erivahendi kasutamine.

3. Kokkuvõtteks

47. Leian, et avaldaja kainenema toimetamine ja tema suhtes selle käigus erivahendite rakendamine ei olnud õiguspärane. Samuti esines eksimusi joobeseisundis isiku kainenema toimetamise protokollis täitmises (vahetu ohu kirjeldus ja erivahendite kohaldamine).

²² Avaldaja agressiivne käitumine oli verbaalne ning võimalik, et seotud avaldaja ja konkreetse politseiametniku vastastikusest meelestatusest, mis põhines varasemal väidetaval konfliktil. Lisaks nähtub Teie vastusest avaldaja „verbaalne agressiivsus“ ei olnud sellise raskusastmega, et oleks tinginud kriminaalmenetluse alustamist näiteks karistusseadustiku § 275 tunnustel.

²³ PPVS § 27 p 1 sätestab, et politsei erivahendiks on käeraud.

48. Hoolimata minu varasemast soovituselt analoogse juhtumi puhul²⁴ ja Lääne Prefektuuris läbiviidud distsiplinaarjuurduse kokkuvõttes väljatoodud ettepanekutest²⁵, teen ma Teile veelkord soovituselt juhtida politseiametnike tähelepanu kainema toimetamise õiguspärasuse nõuetele ning dokumentide korrektse koostamise vajalikkusele.

49. Austatud prefekt, Teie seisukohta käesolevale kirjale ootan võimalusel hiljemalt **26.03.2012**.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt

Indrek Teder

Teadmiseks: Politsei- ja Piirivalveameti sisekontrollibüroo

Jaanus Konsa 693 8445
e-post: jaanus.konsa@oiguskantsler.ee

²⁴ Õiguskantsleri 27.05.2010 kiri nr 7-4/091844/1002937.

²⁵ Lääne Prefektuuri distsiplinaarjuurduse kokkuvõte 17.04.2009 nr LNE 13-7.3/8563.